

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

3 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 czerwca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej J. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Rybniku

z 13 października 2021 r., II Ca 78/21,

w sprawie z powództwa J. G.

przeciwko D. P.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok przekazując sprawę Sądowi
Okręgowemu w Rybniku do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Adam Doliwa

Mariusz Łodko

Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 16 lipca 2018 r. J. G. wniósł o wydanie w postępowaniu nakazowym nakazu zapłaty i nakazanie pozwanemu D. P. jako wystawcy weksla,

żeby zapłacił powodowi kwotę 60 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 2 lipca 2018 r. do dnia zapłaty w oparciu o wypełniony przez powoda weksel gwarancyjny.

Nakazem zapłaty z 30 lipca 2018 r. Sąd Rejonowy w Rybniku uwzględnił powództwo. Pozwany wniósł następujące zarzuty do nakazu zapłaty: brak wymaganej formy przedstawienia weksla do zapłaty; przymus i podstęp przy podpisywaniu i wręczaniu weksla; wypełnienie weksla *in blanco* niezgodne z zawartym porozumieniem wekslowym oraz umową pożyczki, a tym samym nieważność tego weksla; nieotrzymanie świadczenia wzajemnego za wystawiony weksel; zarzuty ze stosunku pozawekslowego, w tym wygaśnięcie roszczenia pozawekslowego; zapłaty za weksel przed otrzymaniem nakazu.

Wyrokiem z 4 listopada 2020 r. Sąd Rejonowy w Rybniku utrzymał w całości w mocy nakaz zapłaty, ustalwszy że:

Powód i pozwany w ramach prowadzonych działalności gospodarczych i zawartych umów współpracowali jako konsorcjum przy wykonywaniu inwestycji dla O. S.A. Umowa ta została wypowiedziana pismem z 16 lipca 2018 r., wobec niezachowania przez strony jej postanowień. S. sp. z o.o., której większościowym udziałowcem był powód, zawarła umowę z O. sp. z o.o. w dniu 11 kwietnia 2018 r. na zadanie inwestycyjne dotyczące budowy i uruchomienia instalacji odolejania rozpuszczalnikowego gaczy rafinowanych wraz z instalacjami pomocniczymi dla spółki P. S.A. Inwestor O. sp. z o.o. rozwiązał umowę z S. sp. z o.o. wobec braku realizacji kolejnych etapów projektu. W związku z nieukończeniem ww. inwestycji S. sp. z o.o. zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej i straciła płynność finansową. Spółka zobowiązana była do wypłaty wynagrodzenia podwykonawcom oraz pozwanemu prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowe Handlowe T. Powód nie przymuszał podwykonawców do zawarcia z nim umów pożyczek ani działając samodzielnie, ani w imieniu spółki S. sp. z o.o. Prezesem S. sp. z o.o. był K. P., który konsultował główne decyzje i inwestycje spółki z pozwanym J. G. 12 czerwca 2018 r. powód, występujący jako osoba prywatna, pożyczył pozwanemu, także występującym jako osoba prywatna, 60 000 zł z terminem zapłaty na 30 czerwca 2018 r., jako terminem ostatecznym.

Odsetki umowne zostały zastrzeżone na wypadek niedotrzymania terminu spłaty pożyczki w wysokości 0,1 % do dnia zapłaty. Druk umowy pożyczki sporządzony był komputerowo, natomiast miejsca puste zostały własnoręcznie uzupełnione przez pozwanego. Zabezpieczeniem pożyczki miał być weksel *in blanco* wraz z dołączoną do niego deklaracją wekslową. Pismem z 18 czerwca 2018 r. powód skierował do pozwanego pismo wzywające go do spłaty pożyczki najpóźniej do 2 lipca 2018 r. Następnie pismem z 11 lipca 2018 r. powód raz jeszcze wezwał pozwanego do wykupu weksla i zapłaty. Pozwany pożyczał od powoda także inne kwoty niż dochodzona w prowadzonym postępowaniu, choć nie ustalono szczegółowo kiedy i na jakich zasadach.

Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne w świetle art. 9 w zw. z art. 104 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (dalej: „pr.weksl.”). Sąd ten podkreślił, że pozwany nie kwestionował złożenia swojego podpisu pod umową pożyczki oraz wekslem *in blanco* i deklaracją wekslową, a także otrzymania świadczenia ze stosunku podstawowego, czyli pożyczki w wysokości 60 000 zł. Ustalił, że to pozwany był inicjatorem zawarcia umów pożyczek z powodem, zobowiązania z nich wynikające nie były zatem skutkiem groźby ani przymusu. Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, że nie można przyjąć, iż weksel i deklaracja wekslowa dotyczą innej czynności prawnej aniżeli przedstawiona przez powoda umowa pożyczki. Choć na umowie pożyczki widnieje data 12 lipca 2017 r., a na wekslu i deklaracji wekslowej jest data 12 czerwca 2018 r., to ze zgromadzonego materiału dowodowego, w tym dokumentów przedstawionych przez pozwanego oraz z zeznań powoda wynikało, że zła data stanowiła wyłącznie omyłkę pisarską.

Wyrokiem z 13 października 2021 r. Sąd Okręgowy w Rybniku zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji, uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo w całości. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu rejonowego z wyjątkiem przyjęcia, że weksel został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową. Przyjął, że weksel został wypełniony przedwcześnie z uwagi na niewykazanie spełnienia warunku z deklaracji wekslowej z 12 czerwca 2018 r. Sąd ten wskazał, że pozwany jako wystawca weksla wpisał, iż ten został wystawiony do umowy pożyczki z 12 lipca 2017 r. na kwotę 60 000 zł oraz do deklaracji wekslowej z 12 czerwca 2018 r.

W deklaracji tej – według ustaleń Sądu odwoławczego – stwierdzono, że weksel został wystawiony celem zabezpieczenia roszczeń przysługujących wierzycielowi z tytułu pożyczki i cesji wierzytelności z odroczonym terminem płatności, które nie zostały jednak bliżej sprecyzowane. Jako warunek wypełnienia weksla wskazano opóźnianie się wystawcy z zapłatą o co najmniej siedem dni w stosunku do terminu płatności wskazanego w fakturze dokumentującej sprzedaż z odroczonym terminem płatności.

Sąd drugiej instancji dostrzegł, że między stronami – mimo zawierania szeregu umów pożyczek – 12 lipca 2017 r. nie zawarto żadnej umowy. Taka umowa została zawarta 12 marca 2017 r. W wezwaniu do zapłaty z 18 czerwca 2018 r. powód nie wskazał daty umowy pożyczki, której dotyczyło wezwanie, ale jednocześnie powołał się na upływ terminu zwrotu pożyczonych kwot, pomimo że termin zwrotu pożyczki zawartej 12 czerwca 2018 r. miał upłynąć dopiero 30 czerwca 2018 r. Nie dokonał zaś ustaleń co do tego jakie umowy, kiedy i na jakich zasadach zawarto, jak też jakie ewentualne zabezpieczenia ich dotyczyły.

Na tej podstawie Sąd drugiej instancji przyjął, że funkcja gwarancyjna weksla dotyczyła wierzytelności powoda z umowy pożyczki gotówkowej, której termin zwrotu powiązany był z koniecznością wystawienia faktury opisanej w deklaracji wekslowej. Nie ma zatem przesłanek do uznania, że deklaracja wekslowa dotyczyła umowy pożyczki z 12 czerwca 2018 r. W ocenie Sądu odwoławczego brak było przesłanek do uznania, że weksel został przez powoda wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową oraz że powód posiada wymagalne roszczenie względem pozwanego. Stąd nakaz zapłaty ulegał uchyleniu a powództwo oddaleniu.

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony przez pozwanego skargą kasacyjną, w której zarzucono naruszenie m.in. następujących przepisów prawa:

- art. 9 w zw. z art. 104 pr.weksl., przez niewłaściwe zastosowanie i ustalenie, że dla ważności zobowiązania wekslowego istotne jest przeprowadzenie postępowania w zakresie oceny okoliczności towarzyszących wystawieniu weksla;
- art. 10 pr.weksl. przez niewłaściwe zastosowanie i ustalenie, że zobowiązanie wekslowe jest nieważne;

- art. 65 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i przyjęcie zamiaru i celu stron umowy – wyrażonej w deklaracji wekslowej – w całkowitym oderwaniu od twierdzeń stron i powoływanych przez nie argumentów oraz poprzez oparcie rozstrzygnięcia na wrywkowo i wybiórczo wybranym z kontekstu sformułowaniu zawartym w deklaracji wekslowej;

- art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. przez brak wskazania faktycznej i prawnej podstawy rozstrzygnięcia.

Mając to na uwadze pozwany wniósł m.in. o uchylenie zaskarżonego wyroku, przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

W sprawie nie wniesiono odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna, o ile zmierzała do uchylenia zaskarżonego wyroku.

W pierwszej kolejności trzeba zauważyć, że zgodnie z art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji zmienił lub uzupełnił te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać ustalenie faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Z kolei według art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. powinno ono także zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa i objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji.

Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji nie musi więc powielać ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji i wystarczające jest zaznaczenie przez sąd odwoławczy, że podziela ustalenia sądu pierwszej instancji i przyjmuje je za własne.

Na sędzie odwoławczym ciąży przy tym obowiązek wskazania w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a więc ustalenia faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. I choć zgodnie z jednolitym stanowiskiem orzecznictwa naruszenie przez sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia jedynie wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, co ma miejsce, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (tak SN m.in. w wyrokach: z 7 października 2005 r., IV CK 122/05; z 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07; z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 118; z 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10; z 11 marca 2020 r., I CSK 585/18; z 24 września 2020 r., IV CSK 32/19, i z 13 maja 2021 r., V CSKP 101/21), to taki przypadek występuje w niniejszej sprawie, co czyni zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej co do naruszenia art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. zasadnym.

Pominięcie w uzasadnieniu orzeczenia Sądu Okręgowego podstawy faktycznej rozstrzygnięcia uniemożliwia ocenę prawidłowości zastosowania prawa materialnego, gdyż zależy ona od prawidłowych, pełnych ustaleń faktycznych, koniecznych do dokonania właściwej subsumpcji. Rekonstruowanie okoliczności faktycznych sprawy nie należy do kompetencji Sądu Najwyższego. Stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c., w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a ich brak uniemożliwia dokonanie skutecznej kontroli kasacyjnej (zob. wyrok SN z 21 czerwca 2017 r., I UK 268/16).

W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy nie był uprawniony do oceny, które ze szczegółowych ustaleń co do okoliczności faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji znalazły aprobatę Sądu Okręgowego i stanowiły podstawę do zastosowania prawa materialnego, a których z tych ustaleń Sąd Okręgowy nie aprobował, przyjmując jednak, że nie mają one wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. Dokonanie takiej selekcji ustaleń na etapie rozpoznawania skargi kasacyjnej oznaczałoby w istocie, że to Sąd Najwyższy rekonstruuje stan faktyczny sprawy. Tymczasem Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku nie tylko nie dokonał i nie

wskazał konkretnych ustaleń faktycznych, na których oparł swoje orzeczenie zwłaszcza co do podstaw faktycznych stosunków prawnych istniejących pomiędzy stronami, ograniczając się do lakonicznych i niewystarczających stwierdzeń co do zawarcia szeregu pożyczek i ich ewentualnego zabezpieczenia, by w ich świetle odeprzeć poczynione zarzuty dotyczące naruszeń przepisów prawa materialnego podniesionych w skardze kasacyjnej. Skoro nie doszło do precyzyjnego ustalenia jakie umowy pomiędzy stronami zostały zawarte, w tym jakie pożyczki i jakie były ewentualne ich zabezpieczenia czy obowiązki związane np. z wystawianiem faktur (do których wprost odnosi się deklaracja wekslowa), to w ocenie Sądu Najwyższego nie jest możliwa jednoznaczna ocena tego czy Sąd *ad quem* prawidłowo ocenił kwestię charakteru prawnego istniejących między stronami zobowiązań, w tym wynikających ewentualnie z faktu istnienia wypełnionego weksla i podpisanej deklaracji wekslowej oraz jej treści, a nawet zajęcie miarodajnego stanowiska co do podstaw i prawidłowości wypełnienia weksla *in blanco*.

Braki w ustaleniach stanu faktycznego stanowią wystarczającą podstawę uchylenia zaskarżonego orzeczenia i powodują, że odniesienie się do większości z pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej jest co do zasady niemożliwe. Sąd Najwyższy dostrzega, że podstawowym elementem weksla jest jego charakter abstrakcyjny, co oznacza, że zobowiązanie wekslowe funkcjonuje niezależnie od stosunku, który był podstawą wystawienia dokumentu. Wierzyciel nie musi więc udowadniać istnienia podstawowego zobowiązania, aby dochodzić roszczeń wynikających z weksla. Niemniej jednak, strony mogą w drodze odrębnej umowy ustalić warunki, które muszą być spełnione przy wypełnianiu weksla. Deklaracja wekslowa jest właśnie takim ustaleniem, określającym sposób wypełnienia, kwotę, termin płatności czy inne szczegóły, które mogą mieć wpływ na prawidłowość wystawienia dokumentu. Jej istnienie w okolicznościach sprawy i powiązanie z konkretnym wekslem i konkretną umową pożyczki, którą ten weksel miał zabezpieczać może mieć znaczenie dla oceny roszczenia sformułowanego w sprawie. Co prawda wypełnienie weksla w sposób niezgodny z ustaleniami nie powoduje automatycznej nieważności weksla, jednakże taka rozbieżność wpływa na zakres odpowiedzialności dłużnika, co czyni niezbędnym precyzyjne ustalenia

faktyczne, w tym dotyczące powiązania deklaracji wekslowej z konkretnym wekslem i konkretną umową, którą ten weksel miał zabezpieczać.

Dlatego mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku, rozstrzygnięcie o kosztach postępowania opierając na art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

Adam Doliwa

Mariusz Łodko

Mariusz Załucki

[r.g.]